

שיעור ב

חילוק מלאכות

תורת ל"ט המלאכות ומשמעותה

פתיחה | משנת כלל גדול | כל שבת או כל מלאכה |
מקורות חילוק מלאכות

פתיחה

חלוקת המלאכות בשבת ל"ט מלאכות היא המפתח להבנת המבנה המרכזי של הלכות שבת. בתורה מצוי תדיר האיסור: "לא תעשה כל מלאכה", המנוסח באופן כללי, ורק במקרים בודדים הוזכרו מלאכות מסויימות כגון: הבערה, חריש וקציר. הבנת היחס בין איסור המלאכה הכללי ובין ל"ט המלאכות האסורות איננה פשוטה כלל, לא מבחינת מקורותיה ולא מבחינה עיונית, ויש לה השלכות מהותיות הן להבנת מהות השבת והן להלכות מלאכות השבת. ננסה לעמוד על כמה משמעויות מרכזיות של תפיסת ל"ט מלאכות בהתמקד בעיקר במחלוקת לגבי מקור חילוק מלאכות ומשמעותה.

משנת כלל גדול

ראשיתה של סוגיית חילוק מלאכות משנה הפותחת את פרק כלל גדול, העוסקת בגורמי החיוב של אדם העושה מלאכה בשבת בשגגה, ובמספר החטאות שעליו להביא.

כָּל־גְּדוֹל אָמְרוּ בַשַּׁבָּת.

כָּל הַשּׂוֹכֵחַ עֵקֶר שַׁבָּת וְעָשָׂה מְלָאכֹת הַרְבֵּה בַשַּׁבָּתוֹת הַרְבֵּה, אֵינּוּ חָיִב אֶלָּא חֲטָאת אַחַת.

הַיּוֹדֵעַ עֵקֶר שַׁבָּת וְעָשָׂה מְלָאכֹת הַרְבֵּה בַשַּׁבָּתוֹת הַרְבֵּה, חָיִב עַל כָּל שַׁבָּת וְשַׁבָּת.

הַיּוֹדֵעַ שֶׁהוּא שַׁבָּת וְעָשָׂה מְלָאכֹת הַרְבֵּה בַשַּׁבָּתוֹת הַרְבֵּה, חָיִב עַל כָּל אֶב מְלָאכָה וּמְלָאכָה.

הָעוֹשֶׂה מְלָאכֹת הַרְבֵּה מֵעִין מְלָאכָה אַחַת, אֵינּוּ חָיִב אֶלָּא חֲטָאת אַחַת (שבת סז ב)

כשאדם עושה עבירה במזיד העבירה כוללת הן את המרכיב הנפשי - המודעות לעבירה והרצון לעשות אותה, והן את המרכיב המעשי - מעשה העבירה. בעבירה בשוגג קיים

בפועל רק המרכיב המעשי ולכן האדם פטור מעונש. יש לחקור, האם הסיבה העיקרית לחיוב במזיד היא מעשה העבירה, והמרכיב המנטלי של מודעות ורצון איננו אלא תנאי, או שהחיוב הוא דווקא על המודעות לעבירה והרצון לעשות אותה, והמעשה איננו אלא תנאי? בבבא הראשונה של המשנה נאמר:

כָּל הַשּׁוֹכֵחַ עֵקֶר שֶׁבֶת וְעָשָׂה מְלָאכוֹת הִרְבָּה בְּשִׁבְתוֹת הִרְבָּה, אֵינּוּ חַיֵּב
אֶלָּא חֲטָאת אֶחָת

לגבי החיוב על שוגג עולה מהמשנה, לכאורה, שהתורה איננה מחייבת על מעשה העבירה, אלא על המרכיב הנפשי, ובמקרה דידן על אחריותו לזכור את השבת, וממילא - על שכחתו. "יחידת החיוב" במקרה זה היא 'יחידת השכחה', היינו - הגורם הנפשי שגרם לעבירה, ולא כמות יחידות העבירה שעשה בפועל. כך עולה לכאורה גם מהבבא השנייה:

הַיּוֹדֵעַ עֵקֶר שֶׁבֶת וְעָשָׂה מְלָאכוֹת הִרְבָּה בְּשִׁבְתוֹת הִרְבָּה, חַיֵּב עַל כָּל שִׁבְתֵּי וְשִׁבְתֵּי

מדובר על השוכח שהיום שבת, כלומר: שאין לו מודעות לזמן, והוא חייב על כל שבת ושבת כיוון ששגגתו - שכחת השבת, מתחדשת בכל שבת. ויש לשאול, הרי, לכאורה, יש לו אחריות רק על שכחת הזמן בפעם הראשונה, וכל השבתות האחרות נגזרות מאותה שכחה, ואם כך, בהינתן שהחיוב הוא על המרכיב הנפשי, מדוע הוא חייב על כל שבת ושבת? רש"י תירץ שהאדם חייב מפני שבפועל הוא שוכח כל שבוע מחדש, שכן יש להניח שנודע לו בימות החול מהו הזמן האמיתי: "משום שבת הוא דהואי והא אתיידע ליה ביני ביני הלכך כל חדא שבת חדא שגגה", ומכאן שאדם שאיננו שוכח מחדש כל שבת, אלא איבד פעם אחת מראש את ספירת הימים, אכן יהא חייב רק חטאת אחת. שכחת השבת לפי רש"י היא שכחה עובדתית. האדם חוטא לאחריותו לזכור כל שבת, כשהוא שוכח בפועל שעכשיו שבת, אחרי שכבר נזכר. אבל הרמב"ם כתב:

אבל אם ידע כי השם יתברך אסר המלאכה בשבת והוא חושב כי זה היום אינו שבת חייב קרבן אחד על כל שבת ושבת כי שגגה אחת היא ליום כולו

לדעת הרמב"ם יש לאדם אחריות מהותית לדעת את השבת, שמוטלת עליו כל שבת מחדש. האחריות לדעת את הזמן, את השבת, מתחדשת בכל שבת ושבת. האדם חוטא בכך שאיננו עומד בדרישה המתחדשת כל שבוע לזכור את השבת, לא מפני שנודע לו בינתיים, אלא מפני שעברו עוד שבעה ימים, והוא לא נתן בדעתו לשים לב לזמן, לזכור. משתי הבבות הראשונות במשנה ברור שהגורם המחייב הוא הגורם המנטלי, האחריות לדעת. בבבא השלישית העקרון הזה מוחל לא רק על ידיעת השבת כמכלול, אלא על החובה לדעת כל מלאכה ומלאכה:

הַיּוֹדֵעַ שֶׁהוּא שֶׁבֶת וְעָשָׂה מְלָאכּוֹת הֶרְבֵּה בְּשִׁבְתוֹת הֶרְבֵּה, חָיֵב עַל כָּל אֵב מְלָאכָה וּמְלָאכָה

בהלכה זו יש הרחבה והתפרטות של דרישת האחריות. אי הידיעה היא אי ידיעה פרטנית הלכתית של איסורי המלאכה, והאדם יהא חייב על כל מלאכה שהוא עובר. המשנה מחדשת שאיסור מלאכה בשבת איננו לאו אחד כולל שמתפרט לפרטי מלאכות, אלא בעצם ל"ט לאוין שעבירה על כל אחד מהם נחשבת כאיסור בפני עצמו. הצד השני של מטבע ההרחבה הוא הצמצום שבבא הרביעית:

הַעוֹשֶׂה מְלָאכּוֹת הֶרְבֵּה מֵעֵין מְלָאכָה אַחַת, אֵינּוּ חָיֵב אֶלָּא חֲטָאת אַחַת:

החיוב על כל מלאכה ומלאכה, עד ל"ט מלאכות, מחד גיסא, וההגבלה של החיוב רק עד ל"ט מלאכות, מאידך גיסא, משלימים זה את זה. משמעותה של ההלכה האחרונה היא שעבירות השייכות לקטגוריה מהותית אחת כגון: זריעה, גיזום והשקיה, למרות שהן מובחנות ושונות מהבחינה המעשית, כל עוד הן חלק מאותו אב מלאכה מבחינה מושגית - יהא חייב עליהם האדם רק חטאת אחת.

כל שבת או כל מלאכה

ברי שא של המשנה למדנו שהחיוב הוא על המרכיב המנטלי, השכחה, ובסיפא שניתן להתחייב על ל"ט מלאכות לכל היותר. הגדרה זו מחדשת היא, ושוללת שתי אפשרויות פשוטות יותר: או שיהיה האדם חייב על כל מלאכה ומלאכה שהוא עושה חטאת בפני עצמה, שהרי כל מעשה מלאכה מתקן ומוסיף בעולם הריאלי, ואז יכול הוא להתחייב בחיובים רבים לאין מספר. או שיהיה חייב רק חיוב אחד בכל שבת, על כך שלא שבת, והרי כל המלאכות כולן הן הפרה של חובת השביתה מבחינה מסויימת. אפשרות זו תואמת גם ללשון הכללית של האיסור: "לא תעשה כל מלאכה", ולפיה כל מלאכה שיעשה האדם היא פרט מתוך האיסור הכולל של עשיית מלאכה. ההגדרה של חיוב על ל"ט קטיגוריות דווקא, מחדשת ואומרת דרשני, וננסה לתת בה טעם.

רעיון השביתה בשבת הוא אמנם רעיון כללי, שתכליתו לאפשר מנוחה ונופש, ובמובן גבוה יותר גם להעניק חירות, ומבחינה זו באמת אין זה משנה איזו מלאכה גרמה להפרת עקרון השביתה. אמנם, יש להבחין בין חובת השביתה לבין איסור המלאכה. עולם המלאכות בשבת מייצג ומבטא את עולם היצירה הפרודוקטיבי. תיאורית המלאכות בשבת היא תיאוריה מדוייקת המתארת תיאור אב-טיפוסי של מכלול אופני היצירה של האדם בעולם. כדי להבין את משמעותו של איסור ל"ט המלאכות בשבת, עלינו להתבונן במשמעותו של המלאכה בששת ימי המעשה. איסור המלאכה במובנו הזה איננו רק הזכות שניתנת לאדם העובד, העייף והמותש ממלאכתו, לזכות במנוחה מעמלו; אלא היא ביטוי והשלמה של עולם הייצור והיצירה במובנו החיובי, אשר בששת ימי המעשה מתגשם במעשי היצירה של האדם, ובשבת - בהפסקתם.

לשון אחר: בשבת יש חובה לשבות - חובה נגטיבית (הימנעות) שתכליתה המנוחה, וחובה לא לעשות מלאכה - חובה בעלת משמעות פוזיטיבית לפיה כל מלאכה שהאדם שובת ממנה, יש לה משמעות מיוחדת. מנקודת הראות של המנוחה, כל המלאכות וכל בעלי המלאכה שווים. מנקודת הראות של האדם היוצר, שיצירתו מקבלת ערך חיובי על ידי שבייתה ממלאכה, יש הבדל עצום בין החקלאי השובת מקצירה, לבין הסופר השובת מכתובה, ובין הבנאי השובת מבניה.

תורת המלאכות משמעותה היא שיש ל"ט אופנים יסודיים שדרכם אדם פועל בעולם לתיקונו ועילויו הגשמי על ידי מעשי יצירה, ובשבת הוא מכיר בכך שמעשה היצירה שלו כנברא, קשור לבורא. השביתה ממלאכה נותנת הקשר רוחני לכל עולם היצירה של האדם, עולם שבמהותו הוא רב פנים וגוונים. האדם מכיר בכך שכוחו לייצר וליצור קשור לבורא יוצר הכל, והיצירה נקשרת לשורשה ומתחברת למקורה. ושוב, מבחינת האדם הנח בשבת, אין משמעות לשאלה ממה הוא שובת, אלא רק לכך שהוא עכשיו במנוחת הגוף והנפש. אבל מבחינת האדם היוצר, המבקש להודות לבורא על כוחות יצירתו, והמבקש שתכלית יצירתו תהיה קשורה לשורשה הא-לוקי, יש הבדל עצום בין מלאכה למלאכה, בין יצירה ליצירה.

החלוקה ל"ט קטיגוריות יסודיות, ולא יותר, בנוסף לערכה הארגוני, מבטאת את תפיסת האדם כאישיות תבונית יוצרת, שאיננה רק מגיבה לצרכים, אלא קובעת תכליות, ועושה מעשים שונים כדי לקדם אותן. התבונה היוצרת מבחינה בין המלאכות השונות בעולם לפי תכליותיהן, ולא רק לפי תיאור הפעולה הטכני. אבות המלאכה מופיעים מנקודת ראות זו כאופני יסוד של מפגש עם עולם החומר, עם ההישגים אליהם שואף האדם להגיע במפגש הזה, ועם המטרות שהוא קובע לעצמו, ולכן הם מגדירים את מכלול פעולתו.

המקורות לחילוק מלאכות

בסוגיה מובאים שלושה מקורות לחילוק מלאכות:

חייב על כל מלאכה ומלאכה. חילוק מלאכות מנלן? אמר שמואל: אמר קרא מחלליה מות יומת - התורה רבתה מיתות הרבה על חילול אחד... רבי נתן אומר: לא תבערו אש בכל משבתיכם ביום השבת, מה תלמוד לומר? לפי שנאמר ויקהל משה את כל עדת בני ישראל אלה הדברים וגו' ששת ימים תעשה מלאכה. דברים, הדברים - אלה הדברים - אלו שלשים ותשע מלאכות שנאמרו למשה בסיני. יכול עשאן כולן בהעלם אחד אינו חייב אלא אחת - תלמוד לומר בחריש ובקציר תשבת. ועדיין אני אומר: על חרישה ועל הקצירה - חייב שתיים, ועל כולן אינו חייב אלא אחת! תלמוד לומר: לא תבערו אש, הבערה בכלל היתה, ולמה יצאת - להקיש אליה, ולומר לך: מה הבערה שהיא אב מלאכה וחייבין עליה בפני עצמה - אף כל שהוא אב מלאכה חייבין עליה בפני עצמה....

רבי יוסי אומר: ועשה מאחת מהנהגה - פעמים שחייבים אחת על כולן, ופעמים שחייבין על כל אחת ואחת. (שבת ע א)

א. שמואל - "מחלליה מות יומת" - מות יומת מובן בלשון רבים: מיתות הרבה, ונלמד באם אינו עניין למיתה תנהו עניין לממון - קרבן.

ב. ר' נתן - הבערה לחלק יצאת

ג. ר' יוסי: ו"עשה מאחת מהנה" - בחטאת

להבדל בין מקורות הלימוד יש משמעות להבנת יסוד הדין של חילוק מלאכות ואולי גם על התוצאות להלכה. יש להשוות את מושג חילוק המלאכות בשבת לתחומים אחרים בהם יכולה לעלות שאלה דומה: עבודה זרה, שביעית ויו"ט. בכל אלה יש קטגוריה כללית של איסור, ויש אופנים רבים של ביצוע האיסור, בדיוק כמו בשבת. ההבדל בין המקורות השונים יכול להשפיע על הופעת הדין בתחומים אלה.

שמואל לומד דין חילוק מלאכות מפרשת השבת בשמות לא: "מחלליה מות יומת התורה רבתה מיתות הרבה על חילול אחד. אדם שעושה מלאכות רבות, מחלל את השבת פעמים רבות, ולכן חייב גם עונשים רבים: "מות יומת". הלימוד של שמואל מלמד אותנו את צד הריבוי שבחילוק מלאכות, היינו: שיש להתחייב על כל מעשה עבירה של חילול שבת, אך אין ללמוד ממנו את צד הצמצום, היינו שחייבים על ל"ט מלאכות ולא יותר.

כדי לעמוד אל נכון על כוונתו של שמואל יש להתבונן בפרשיה ממנה למד את הדין:

וְאֵתָהּ דָּבַר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אַךְ אֶת־שִׁבְתֹּתַי תִּשְׁמְרוּ כִּי אוֹת הוּא
 בֵּינֵינוּ וּבֵינֵיכֶם לְדַרְתֵּיכֶם לְדַעַת כִּי אֲנִי ה' מְקַדְּשֵׁיכֶם: וְשִׁמְרֹתֶם אֶת־הַשְּׁבֶת כִּי
 קֹדֶשׁ הוּא לָכֶם מִחֻלְלֶיהָ מוֹת יוֹמָת כִּי כָּל־הָעֹשֶׂה בָּהּ מְלָאכָה וְנִכְרְתָהּ הַנֶּפֶשׁ
 הַהוּא מִקְרֹב עֲמִיהָ: שֵׁשֶׁת יָמִים יַעֲשֶׂה מְלָאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שִׁבְתוֹן
 קֹדֶשׁ לָהּ כָּל־הָעֹשֶׂה מְלָאכָה בַּיּוֹם הַשְּׁבֶת מוֹת יוֹמָת: וְשִׁמְרוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
 אֶת־הַשְּׁבֶת לַעֲשׂוֹת אֶת־הַשְּׁבֶת לְדַרְתֶּם בְּרִית עוֹלָם: בֵּינֵינוּ וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אוֹת
 הוּא לְעֵלָם כִּי־שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה' אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי
 שָׁבַת וַיִּנְפֹשׁ: (שמות לא)

פרשיה זאת מחדשת מושגים חדשים בהלכות שבת שלא נזכרו בתורה לפני כן: כרת, אות, קודש, חילול, ברית. שמואל אומר שבעצם לולא הפרשיה הזאת הייתי חושב שאין חילוק מלאכות בשבת. תוכן השביתה המתואר לפני כן בתורה מתמקד בהימנעות ממנוחה: "וביום השביעי תשבות למען ינוח" (שמות כג), ומנקודת מבט זו אין שום הבדל בין חילול שבת במלאכה זו או אחרת, שהרי בכולן האדם פוגע בשביתה. מנקודת הראות של השביתה, אם אדם עושה שלוש מלאכות בשבת, הוא מגדיל את כמות הזמן שבה איינו שובת, בדיוק כמו אדם שעושה מלאכה אחת לאורך אותו זמן, ולכן אין לחייבו יותר מחטאת אחת. בפרשיה ממנה לומד שמואל, בשמות לא, מופיעה השבת לראשונה כברית וכאות מקודשת בין ישראל לקב"ה, ושמואל מחדש שהשבת עקב היותה ברית מתחללת על ידי מלאכת האדם בשבת, וכל מלאכה היא פגיעה מחדש כברית ובקדושת השבת, ולכן יהא חייב על כל מלאכה ומלאכה. מנקודת ראות של השביתה, אין הבדל בין המלאכות השונות, משל למה הדבר דומה, לאדם המתענה, וברגע שאכל והפסיק לצום, הוא כבר לא צם, וכל אכילה נוספת

אין בה תוספת מהותית להפרת הצום. אבל מלאכה הנחשבת כחילול שבת היא מעשה שלילי פוזיטיבי ומובחן, העומד בפני עצמו. אדם חילל שבת במעשה מלאכה אחד, ואם הוא מוסיף מעשה מלאכה, הוא שוב עושה מעשה מובחן של חילול שבת.

אמנם, לפי שמואל קשה להבין מדוע אם כך מדוע יהא חייב רק חטאת אחת כשעשה אב מלאכה ותולדה שלו? לכאורה, כל מעשה מלאכה, בין מכמה שמות ובין משם אחד, יש בו חילול קדושת השבת וחילול הברית. אפשר ששיטת שמואל מתאימה יותר לשיטת רבי אליעזר, המחייב ריבוי חטאות גם כשעשה אב ותולדות שלו. לפי רבי אליעזר אדם העושה 300 איסורים בשבת יהא חייב שלוש מאות חטאות, ולא רק ל"ט, כיוון שהוא פוגע כל פעם מחדש, לפי הסברו של שמואל, בברית בין ישראל לה'.²

לפי שמואל, אין לדבר על חילוק מלאכות ביו"ט, שביעית או עבודה זרה, שהרי פרשת "ושמרו", ומושגי הברית וחילול שבת, נאמרו רק לגבי שבת.

רבי נתן לומד חילוק מלאכות במידה שהתורה נדרשת בה: "דבר שיצא מן הכלל ללמד... ללמד על הכלל כולו יצא":

תלמוד לומר לא תבערו אש הבערה בכלל היתה ולמה יצאת להקיש אליה ולומר לך מה הבערה שהיא אב מלאכה וחייבין עליה בפני עצמה אף כל שהוא אב מלאכה חייבין עליה בפני עצמה

לדבריו, משעה שפירטה תורה: "לא תבערו אש", יש לקרוא את האיסור: "לא תעשה כל מלאכה" כאילו נאמר שכל מלאכה ומלאכה בשבת נאסרה בפני עצמה, ויש לה שם איסור בפני עצמו, וכן כתב הרי"ד:

משום מאי מתרינן בין. פי' כיון דהבערה לחלק יוצאת כאלו כתיב לאו אכל מלאכה ומלאכה דמי והו"ל כמו לאוין דחלב ודם שהן חלוקין זה מזה וצריך להתרות על החלב משום חלב ועל הדם משום דם וכך על כל מלאכה ומלאכה: (תוספות רי"ד שבת קלח א)

איסור מלאכה לפי רבי נתן איננו רק חובה לשבות, אלא הוא נושא משמעות חיובית. התורה הוציאה את איסור הבערה כדי להצביע עליו כמעשה בעל משמעות ייחודית פוזיטיבית, וכן כל מלאכה ומלאכה. השבת איננה יום מנוחה גרידא, אלא יום שבו כל המלאכות מושלמות, נקשרות לשורשן, כפי שאמרנו לעיל. אין לראות את השביתה ממלאכה כסבילות בלבד, אלא גם כסיום אקטיבי של המלאכה, כמו הרגע שבו האדם מסתכל על המלאכה שעשה ומחליט שזהו זה, הדבר הגיע לתכליתו: "ויכולו השמים והארץ". מעין זה יש בהלכות טומאה, שכן כלי הופך לראוי לקבל טומאה לא כאשר בעל המלאכה מסיים לעבוד עליו טכנית, אלא כשהוא מסתכל עליו וחושב: הכלי מוכן, וכדברי המשנה: "הכלים יורדים לידי טומאתם במחשבה". כשנאמר במעשה בראשית: 'וירא א-להים את כל אשר עשה והנה טוב מאוד', התכוונה התורה לתאר את המבט האחרון, המסכם, המחליט שהדבר הגיע לתכליתו, כסיום היצירה.

2. הסבר שמבוסס על הסברו של הרב ליכטנשטיין בקדושת אביב.

מבחינה זו אמנם יש הבדל בין אב מלאכה לחבירו, שכן כל אחד מהם מבטא מסלול יצירה מובחן ומסויים, ולכן יש רק ל"ט אבות, וכדכתיבנא לעיל. דומה, כי גם לפי ר' נתן אין לדבר על חילוק מלאכות בתחומים אחרים, שהרי מושג זה של המלאכה כמעשה יצירה אופייני לשבת, ולא לתחומים אחרים. ואמנם, לא נאסרה הבערה ביום טוב, ואין לאיסור מלאכה ביום טוב משמעות במסגרת תהליכי היצירה האנושיים או האלוקיים, אלא זה שהוא מאפשר מנוחה והתפנות לשמחת היום וקדושתו, ולכן אין חילוק מלאכות ליום טוב, וכדברי רבא מכות כא ב.

ר' יוסי לומד חילוק מלאכות מפסוק שלישי:

דתניא רבי יוסי אומר ועשה מאחת מהנה פעמים שחייבים אחת על כולן
ופעמים שחייבין על כל אחת ואחת

כאשר יש תחום הלכתי שבו יש גם 'אחת' (כגון: חילול שבת - כמסגרת כללית) וגם 'הנה' (ל"ט מלאכות), אזי נלמד הדין של ריבוי החיובים על כל מלאכה, וגם צד הצמצום שרק עד ל"ט מלאכות. לשיטת רבי יוסי נראה שאין זה דין מסויים בשבת, אלא דין כללי הנלמד מפסוקי קרבן חטאת. בכל מקום שבו יש מבנה הלכתי הדומה לשבת שיש בו קטגוריה ראשית וקטיגוריות משנה, נוכל לדבר על חילוק מלאכות.

שנים מן המקורות מושרשים, אם כן, במושגי השבת, אלה של רבי נתן ושל שמואל, ואילו רבי יוסי לעומתם לומד חילוק מלאכות כדין כללי בשגות.

לפי רבי יוסי נראה שלכאורה חילוק המלאכות אשר קיים בשבת יהיה קיים גם בשאר התחומים, ואולי זו שיטת אב"י שם בגמ' במכות (כא ב) שנראה ש"ל שיש חילוק מלאכות גם ביו"ט. ההנחה שלהבדל בין הלימודים יש השלכה על דין חילוק מלאכות בתחומים אחרים, אומצה על ידי הפני יהושע, שדן לפי הנחה זו בחילוק מלאכות ביוהכ"פ:

נראה לי דלשמואל דיליף חילוק מלאכות מהאי קרא דמחלליה דכתיב בשבת א"כ משמע דדוקא בשבת אמרינן חילוק מלאכות משא"כ ביוה"כ....משא"כ לר' יוסי בסמוך דיליף חילוק מלאכות בשבת מאחת מהנה דהאי קרא בכל קרבן חטאת איירי א"כ משמע דכל היכא דמשכחינן חילוקי חטאות בכה"ג בעבירה אחת חייב על כל אחת ואחת וכמ"ש הכ"מ בשיטת הרמב"ם דלקושטא דמילתא חיובא חטאת דע"ז נמי ילפינן לה מהאי קרא דמאחת מהנה...אלא דמתניתין גופא דייק לה שמואל מדקתני כלל גדול אמרו בשבת משמע דכל הנך כללי לא שייכי אלא בשבת לחוד וכדברי שית במתניתין אם כן אי ס"ד דתנא דמתניתין מקרא דמאחת מהנה יליף לה א"כ לא שייך הך בבא דחילוק מלאכות בשבת טפי מבשאר דוכתי (פני יהושע שם).

לסיכום ביניים:

- לשמואל - דין חילוק מלאכות הוא ייחודי בשבת, כל מלאכה היא חילול שבת בפני עצמה.

- רבי נתן - כל מלאכה היא תוכן ייחודי כשלעצמה ושם איסור לעצמו, זהו דין ייחודי במלאכות שבת. (וראה להלן לגבי ע"ז) לגבי ע"ז יש המנסים ללמוד אותו לימוד שנאמר בשבת על לא תבערו לגבי 'לא תשתחוה' בע"ז, ואז ע"ז מתחלקת בשבת באותה טכניקת לימוד.
- רבי יוסי - מדובר בעקרון כללי, הנכון בכל מקום שבו האיסור שנאסר בתורה בשם אחד כולל מספר פעולות אסורות.

הגמרא להלן דנה בשאלה האם כמו בשבת, גם בע"ז יש חילוק מלאכות:

אמר מר: חומר שבת משאר מצות, שהשבת עשה שתיים בהעלם אחד - חייב על כל אחת ואחת, מה שאין כן בשאר מצות. ...לעולם דעבד קצירה וטחינה. ומאי מה שאין כן בשאר מצות - אעבודה זרה, וכדרכי אמי. דאמר רבי אמי: זיבח וקיסר וניסך בהעלמה אחת - אינו חייב אלא אחת (שבת עב ב)

למסקנת הגמ' בע"ז אין חילוק חטאות ובשבת יש. מסקנה זו מסתברת לפי שמואל ורבי נתן, כלומר: או על יסוד מושג חילול שבת, או על בסיס ההבנה שכל מלאכה בשבת היא מהות מובחנת ומוגדרת, ובע"ז יש איסור אחד של הודאה בע"ז שיש לו אופנים וביטויים שונים למעשה, אך אין ביניהם הבדל מהותי.

אמנם בגמ' סנהדרין נחלק אביי על רבי אמי וסובר שגם בעבודה זרה יש חילוק חטאות:

אמר רבי אמי: זיבח וקיסר וניסך בהעלם אחד - אינו חייב אלא אחת. אמר אביי: מאי טעמא דרבי אמי - אמר קרא לא תעבדם, הכתוב עשאן כולן עבודה אחת. - ומי אמר אביי הכי? והאמר אביי: שלש השתחוואות בעבודה זרה למה? אחת לכדרכה, ואחת שלא כדרכה, ואחת לחלק. - לדבריו דרבי אמי קאמר, וליה לא סבירא ליה. (סנהדרין סג א)

כאמור, גם לגבי יו"ט נחלק אביי על רבא וסבירא ליה דיש חילוק חטאות ליו"ט:

אמר רבא: יש חילוק מלאכות בשבת, ואין חילוק מלאכות ביום טוב....
איתביה אביי: ואין חילוק מלאכות ביום טוב... (מכות כא ב)

רבא חילק כנ"ל, מפני שביו"ט אין מושג של חילול אלא שבתון לשם מקרא קודש, וביו"ט אין פרטיקולריזציה של המלאכות, אלא כולן ענפים של רעיון השביתה. נדייק עוד: ביו"ט החיוב של התורה הוא לשבות ממלאכת עבודה. כלומר: לפרוש מעולם העבודה, שהרי לא כתיב: "לא תעשה כל מלאכה", אלא "מלאכת עבודה" בלבד. ולכן כל המלאכות הן בעצם ענפי עולם העבודה שממנו יש לשבות.

ונראה ששיטת אביי לפיו יש חילוק מלאכות ביו"ט מובנת לאור לימודו של ר' יוסי אצלנו: "אחת מהנה", ולפי זה חילוק מלאכות הוא עקרון התקף בכל מקום שבו יש מספר איסורים פרטניים תחת קטגוריה אחת (שם איסור אחד בתורה), והוא הדין והוא הטעם במלאכות יום טוב ובאיסורי עבודה זרה.